

Biodiverse HOGENT campussen

Biodiversiteitsbeleid 2023-2028

Werkgroep biodiversiteit

**HO
GENT**

Inhoudstafel

Voorwoord.....	3
Leeswijzer	4
1 Visie.....	5
Inleiding	5
Kader	6
De biodiverse campus van de toekomst.....	8
2 Ambities	9
Ambitie 1 – Kwantitatieve en kwalitatieve toename van <i>biodivers groen</i> op de campussen	9
Ambitie 2 – Onze biodiverse campussen hebben een positieve impact op de klimaatverandering	10
Ambitie 3 – Onze biodiverse campussen zijn inclusief	10
Ambitie 4 - De HOGENTenaar is betrokken bij het biodiversiteitsbeleid.....	10
Ambitie 5 – HOGENT creëert in haar buitenomgeving ruimte voor experiment.....	10
Ambitie 6 – Het biodiversiteitsbeleid is een leidraad in exploitatie-, beleids- en investeringsbeslissingen	11
3 Doelstellingen	12
Inleiding	12
Strategische subdoelstellingen	12
4 Verklarende woordenlijst	14

Voorwoord

Het biodiversiteitsbeleid van HOGENT kwam tot stand vanuit de werkgroep Biodiversiteit – een multidisciplinair team met vertegenwoordigers uit verschillende departementen, onderzoekscentra, directies, diensten, studenten én externe experts. De input van de interne en externe experts en de verschillende belanghebbenden werd gecombineerd met bestaande biodiversiteitsbeleidsteksten zoals van UGent en VUB, resultaten uit onderzoeksprojecten zoals het PWO-project Biodivers Zorggroen en ervaring opgebouwd met Living Lab HOGENT.

HOGENT heeft de afgelopen jaren al heel sterk ingezet op vlak van biodiversiteit, onder andere via:

- Aanleg wadi's en omgeving gebouw B met (neo-)inheemse plantensoorten;
- Advies aanplant bos langs fietspad tussen Schoonmeersen Noord en Zuid (eigendom GO!);
- Herstel hooiland campus Bijloke;
- Drastische vermindering aantal maaibeurten van de graspleinen op campus Schoonmeersen;
- Advies aanplant kleine groenelementen met inheemse kruiden en struiken;
- Project 'Ecolab Schoonmeersen' waarbij in co-creatie gewerkt wordt aan een klimaatvriendelijke inrichting van de site rond gebouw T;
- Deelname in de Green deals 'Bedrijven en biodiversiteit', 'Natuurlijke tuinen' en 'Natuurinclusieve Parkeerterreinen';
- Advies behoud/verplanten bomen in kader van rioleringswerken in de omgeving van gebouw C.

Het biodiversiteitsbeleid bouwt hierop verder en past tevens binnen de huidige realiteit en huidige revoluties.

Het plan werd voorgelegd aan verschillende entiteiten/stakeholders. Het past binnen het HOGENT duurzaamheidsbeleid en werd getoetst aan de verschillende andere duurzaamheidsthema's.

Leeswijzer

De punten die het meest essentieel zijn in de **transitie naar een biodiverse hogeschool** en dus het meest aandacht verdienen, staan vetgedrukt. Belangrijke concepten die in het biodiversiteitsbeleid vermeld worden staan *schuingedrukt* en worden opgenomen in de verklarende woordenlijst.

Dit biodiversiteitsbeleid heeft betrekking op elke HOGENT-campus, maar voor de uitvoering ervan zal rekening gehouden worden met de eigenheid van elke campus.

Het biodiversiteitsbeleid moet gelezen worden binnen bestaande (HOGENT) beleidskaders en maatregelen (zie bijlage x – later nog toe te voegen) en geldende Belgische, Europese en internationale wetgeving.

Via dit beleidsplan wordt bijgedragen aan de SDG's:

- 3 – goede gezondheid en welzijn
- 6 – schoon water en sanitair
- 11 – duurzame steden en gemeenschappen
- 13 – klimaatactie
- 15 – leven op het land
- 17 – Partnerschap om doelstellingen te bereiken

1 Visie

Inleiding

De visietekst verduidelijkt wat biodiverse campussen betekenen voor HOGENT, waarom HOGENT hier op inzet en hoe deze aansluiten bij het HOGENT duurzaamheidsbeleid.

Drie thema's uit het HOGENT duurzaamheidsbeleid vormen de rode draad doorheen het biodiversiteitsbeleid:

- **biodiversiteit**,
- **klimateerbuust*/klimateerneutraal*** (zoals gedefinieerd in het duurzaamheidsbeleid van HOGENT)
- **inclusie**

Onder **biodiversiteit** verstaan we de variabiliteit onder levende organismen (mensen, planten, dieren en micro-organismen) en de *ecosystemen* waar ze deel van uitmaken. Dit omvat de diversiteit binnen soorten, tussen soorten en van ecosystemen. Onze biodiversiteit gaat achteruit en die achteruitgang gaat sneller dan ooit in de geschiedenis van de mensheid voornamelijk door klimaatverandering, vervuiling en invasieve uitheemse soorten. HOGENT wil de biodiversiteit op haar campussen en zo veel mogelijk daarbuiten verbeteren en verhogen.

HOGENT heeft de ambitie om **klimateerbuust*** te zijn tegen 2030 en neemt hiertoe maatregelen die de klimaateffecten terugdringen of matigen. HOGENT wil ook **klimateerneutraal*** zijn tegen 2050. Dit betekent voor HOGENT een netto-nuluitstoot én op een positieve manier bijdragen aan het herstel van de planeet door het zorgzaam omgaan met de planetaire grenzen, waaronder biodiversiteit. Door te streven naar **biodiverse campussen** neemt HOGENT concrete acties tegen de klimaatverandering en de impact ervan. Enerzijds helpen biodiverse campussen bij het terugdringen van de netto-uitstoot (mitigatie), anderzijds wapenen ze ons tegen de ergste effecten van klimaatverandering (adaptatie). Biodiverse campussen zetten eveneens in op waterbuffering (tegen waterschaarste) en het vermijden van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen, nog twee andere planetaire grenzen.

HOGENT wil een **inclusieve hogeschool** zijn waar iedereen zich thuis voelt, ook in de buitenomgeving. De campus is een toegankelijke, veilige plaats die mensen verbindt en mensen activeert, maar evenzeer een plek die rust brengt.

Kader

De globale biodiversiteit staat momenteel zwaar onder druk. Volgens recente schattingen is er sprake van een verlies van 69% van onze natuurlijke populaties tegenover 1970. Ook in België is, volgens schattingen, **1/3 van onze soorten intussen zeldzaam, sterk bedreigd of uitgestorven**. De *planetaire grens*, die het verlies aan biodiversiteit aanduidt en die de grens aangeeft waarbinnen de mens moet navigeren om duurzaam gebruik te maken van onze planeet, is reeds verschillende jaren ruim overschreden. De belangrijkste oorzaken zijn de veranderingen in landgebruik, verontreiniging, overexploitatie, klimaatverandering en het binnenbrengen van invasieve exoten door de mens.

Er is sprake van een wereldwijde biodiversiteitscrisis die intussen hoog staat op verschillende beleidsagenda's:

- De Europese Unie lanceerde haar 'biodiversiteitsstrategie 2030', als een pijler van de Green Deal. De EU wil zo toonaangevend worden in de aanpak van de mondiale biodiversiteitscrisis. Al de Europese lidstaten zijn verplicht om tegen 2050 de kwaliteit aan de huidige natuur te verbeteren en bijkomende natuur te realiseren.
- In 2022 werd op de COP onder andere beslist om 30% van de ecosystemen op het land en in de zee te herstellen en in te zetten op de vergroening van steden;
- **Ook in Vlaanderen moeten binnen de zogenaamde Speciale Beschermingszones (SBZ) vele hectaren natuur hersteld worden.** Zo'n 12% van Vlaanderen is SBZ en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek berekende dat 95% van de natuur in Vlaanderen binnen die SBZ zich momenteel in een zeer ongunstige of ongunstige staat van instandhouding bevinden. Dit is de slechtste score van de EU. **In een versnipperd en intensief gebruikt landschap als Vlaanderen is zorg dragen voor biodiversiteit echter geen evidentie:** Vlaanderen is in Europa de meest versnipperde en een van de dichtstbevolkte regio's, met sterke verstedelijking, veel transport en een intensieve vorm van landbouw.
- De rechtsbescherming ecosystemen binnen Vlaanderen
- Op 21 april 2021 heeft de Europese Commissie de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) aangenomen. Het doel van deze richtlijn is onder andere om ondernemingen meer in de richting van duurzame investeringen te bewegen, om zo duurzame en inclusieve groei te bewerkstelligen. Daarom moeten grote ondernemingen vanaf boekjaar 2025 **verplicht over** duurzaamheid, waaronder **biodiversiteit** als verplicht topic, **rapporteren**. Het is vooralsnog niet duidelijk of hoger onderwijsinstellingen onder deze richtlijn zullen vallen maar willen ons hier wel op voorbereiden.

Aandacht voor biodiversiteit is niet alleen in het kader van biodiversiteitsherstel, maar ook in het kader van klimaatverandering belangrijk. Om in te gaan tegen de klimaatverandering gaat Vlaanderen streven naar biodiverse groene ruimtes doorheen het landschap, waar koolstof duurzaam wordt opgeslagen en water traag in de bodem sijpelt. Daarom moet er in het kader van Natura 2000 ook nieuwe natuur ontwikkeld worden (meer dan 18.000 ha) en dienen ook steden en gemeenten initiatieven te nemen om **stedelijk groen meer biodivers te maken**. Door het verbeteren van de natuurkwaliteit van het verstedelijkt gebied kan zo ook de connectiviteit in ons landschap opnieuw verhoogd worden, wat essentieel is omdat tal van soorten door klimaatverandering migreren naar koelere regio's. Door **natuurinclusieve steden** te creëren worden zo stapstenen voor migratie van tal van soorten gemaakt.

Biodiversiteit heeft niet alleen een intrinsieke waarde en dus legitimiteit van bestaan en behoud. De natuur levert ook tal van **voordelen aan de mens en maatschappij**. Dat kunnen materiële goederen zijn zoals hout en zuiver drinkwater, of regulerende processen zoals bestuiving door (wilde) bijen en het vastleggen van koolstof, of culturele diensten zoals het bieden van ontspanning en het geven van inspiratie en spiritualiteit. **In Vlaanderen blijkt de maatschappelijke vraag naar deze ecosysteemdiensten groter te zijn dan het huidige aanbod.** De luchtvervuiling door menselijke activiteiten is bijvoorbeeld veel groter dan wat de natuur aankan om de lucht te zuiveren. Een vijfde van de Vlamingen blijkt niet over groen op wandelafstand te beschikken. Rond grote steden is de schaarste het grootst. Daarbovenop heeft *biodivers groen* **positieve effecten op de gezondheid en het welbevinden** van mensen, zo toont ook het HOGENT PWO-project Biodivers Zorggroen aan.

Biodiversiteit is dus niet enkel een zaak van natuurreservaten, ze kan ook in een stedelijke context een bijzonder betekenisvolle plaats hebben. Tenminste als we **stedelijk groen op een multifunctionele manier invullen, met aandacht voor haar ecologische, sociale en economische diensten.**

De biodiverse campus van de toekomst

Als waardegedreven organisatie heeft HOGENT een positieve impact op de wereld waarin we leven. HOGENT neemt haar verantwoordelijkheid op om **(mee(r)) zorg te dragen voor het behoud, het herstel en de toename van biodiversiteit.**

HOGENT beschikt over heel wat oppervlakte (voor) *biodivers groen*, gaande van biodiverse gazons tot structureel goed ontwikkeld bos. HOGENT **maximaliseert de oppervlakte *biodivers groen* op haar campussen en verhoogt de totale biodiversiteit op de campussen (zowel kwantitatief als kwalitatief).** Onze campussen zijn tevens **stapstenen** voor migratie van planten en dieren in de stedelijke context waarin ze zich bevinden en stimuleren bovendien ook de biodiversiteit voor de buurt.

HOGENT voorziet in haar biodiversiteitsbeleid **de tijd en rust** om enerzijds *biotopen*, zoals graslanden en bossen, de kans te geven zich te ontwikkelen en anderzijds *geassocieerde biodiversiteit*, zoals bepaalde vlindersoorten, de kans te geven om zich op onze campussen te vestigen. Ook **het beheer** van onze biodiverse campussen, zoals het maaibeeld, staat in teken van behoud, herstel en toename van biodiversiteit.

Tegelijkertijd staan de HOGENT-campussen voor multifunctioneel groen: groen dat verschillende functies tegelijkertijd vervult waardoor verschillende noden tegelijkertijd worden aangepakt:

- Onze campussen **verbinden en activeren** mensen, maar zijn evenzeer **plekken die rust brengen**. Plekken waar natuur, mens (en dier) met elkaar in harmonie zijn en die de mentale, fysieke en sociale gezondheid en welbevinden van de gebruiker bevorderen.
- Onze biodiverse campussen zorgen voor **verkoeling** en schaduw, het **bufferen** van **water** en het vastleggen van koolstof. De campussen dragen bij tot het verbeteren van de **luchtkwaliteit**. Niet alleen voor HOGENTenaren, maar ook voor de buurt.
- Op de campussen is er ruimte voor **experiment**, zowel voor studenten als medewerker. HOGENT houdt hierbij rekening met principes zoals '*biodiversity sensitive design*', '*natuurinclusief bouwen*', '*stedelijke biodiversiteit*' en '*more than human design*'. Ook initiatieven van de buurt, indien deze aansluiten bij de kernopdrachten van HOGENT, worden verwelkomd.

Het realiseren van het biodiversiteitsbeleid doet **HOGENT samen, met en voor haar verschillende interne en externe stakeholders**. In overleg wordt input van de gebruiker, de experts en de beheerder optimaal afgestemd.

HOGENT toont, in haar voorbeeldrol als onderwijsinstelling, hoe de buitenomgeving van haar campussen *biodivers*, *klimaatneutraal* en inclusief kunnen zijn en ten goede komen aan de student, de medewerker, de bezoeker, de passant en de buurt. HOGENT wil anderen inspireren en activeren.

2 Ambities

Uit de visie kunnen we zes belangrijke ambities afleiden.

Ambitie 1 – Kwantitatieve en kwalitatieve toename van *biodivers* groen op de campussen

HOGENT wil het aanwezige groen en de aanwezige biodiversiteit op de campussen behouden, versterken en uitbreiden.

Naar analogie met een biodiverse tuin, houdt HOGENT hierbij rekening met zes basiskwaliteiten voor een biodiverse campus:

1. Grootte en verbinding

Hoe groter een gebied, hoe meer soorten er kunnen leven en hoe groter de biodiversiteit. Ook kijkt HOGENT naar de connectie met de ruimere groene omgeving (de buurt, de bestaande natuurgebieden, ...). HOGENT campussen zijn landings- en verblijfsplekken voor plant- en diersoorten.

2. Structuur en variatie in biotopen

Structuur betekent dat er verschillende biotopen aanwezig zijn, die samen voor verticale en horizontale variatie zorgen en diersoorten voorzien van verschillende hulpbronnen zoals nestgelegenheid, voedsel en water. HOGENT streeft naar zoveel mogelijk verschillende biotopen, waardoor meer hulpbronnen worden aangeleverd.

3. Kwaliteit in het milieu (de abiotiek)

Onder andere de voedselrijkdom van de bodem, het gebruik van pesticiden en het gebruik van kunstlicht zijn relevante milieufactoren die de biodiversiteit mee bepalen. HOGENT houdt rekening met de abiotiek bij het ontwerpen, aanleggen en beheren van haar buitenomgeving.

4. Juiste plantensoorten

Het fundament van een biodiverse campus wordt gevormd door de planten, want zij vormen de basis. Hierbij volgt HOGENT een aantal basisregels: de juiste plant op de juiste plaats (1), zoveel mogelijk (neo-)inheemse plantensoorten (2) en aandacht voor zeldzamere soorten (3).

5. Door beheer gecreëerde dynamiek

Plant- en diersoorten zijn aangepast en afhankelijk van wat *natuurlijke dynamiek* wordt genoemd. Bvb. het omvallen van een boom, het omwoelen door dieren. HOGENT houdt in haar beheer rekening met lichte vormen van dynamiek waardoor diversiteit aan soorten behouden en zelfs verhoogd wordt. Ze vermijdt drastische ingrepen en voorziet voldoende rust (zie 6).

6. Tijd en rust als bondgenoten

Afhankelijk van het type *biotoop* kan het (honderden) jaren duren voor een *biotoop* zich ten volle ontwikkeld heeft. Ook de bovengrondse *geassocieerde biodiversiteit* (vlinders, kevers, ...) doet er lang over om zich te vestigen. Vanuit dit besef probeert HOGENT zo veel mogelijk van de bestaande vegetatie te gebruiken en te integreren in nieuwe ontwerpen/heraanleg van de buitenomgeving. HOGENT geeft de buitenomgeving ook voldoende rust om natuurlijke processen hun gang te laten gaan. HOGENT zoekt hierbij naar een evenwicht tussen menselijke en natuurlijke dynamiek.

Ambitie 2 – Onze biodiverse campussen hebben een positieve impact op de klimaatverandering

HOGENT-campussen vervullen drie belangrijke klimaatfuncties:

1. De campus als **koolstofreservoir**, waarbij de reeds aanwezige koolstof wordt geborgd, de uitstoot tot een minimum wordt beperkt en extra koolstof wordt opgeslaan.
2. De campus als **waterbuffer**, waar water efficiënt wordt vastgehouden (bij overvloed) en beschikbaar gesteld (bij droogte).
3. De campus als **koele plek** op hete dagen (ook voor buurt)

Ambitie 3 – Onze biodiverse campussen zijn inclusief

HOGENT campussen verbeteren naast de kwaliteit van de ‘openbare ruimte’ ook de connectie tussen de gebruiker en de buitenruimte. In de buitenruimte creëert HOGENT plekken die de gezondheid, het geluk en het welbevinden van haar gebruikers bevorderen. HOGENT houdt hierbij rekening met de diversiteit van de gebruikers van de buitenomgeving. Zo is de buitenomgeving (en de verbinding tussen de gebouwen) toegankelijk voor verschillende gebruikers en zijn er in de buitenruimte plekken voor ontmoeting, voor ontspanning, plekken waar men tot rust kan komen, stille plekken, ... HOGENT is een plaats waar mensen graag in de buitenruimte verblijven.

Ook voor verschillende (neo-)inheemse fauna is er een plaats op HOGENT. Bij het ontwerpen, het aanleggen en het beheren van de buitenomgeving houdt HOGENT rekening met het behouden en vergroten van de populaties op onze campussen.

Ambitie 4 - De HOGENTenaar is betrokken bij het biodiversiteitsbeleid

De HOGENTenaar is op de hoogte van de speerpunten van het biodiversiteitsbeleid. De verschillende projecten die hieruit voortvloeien zijn hem/haar/hun niet onbekend. De HOGENTenaar is zich bewust van het belang van de genomen maatregelen en voelt zich betrokken om hieraan mee te werken: in bestekken, tijdens het beheer van de campussen, bij concrete projecten, in het dagelijkse gebruik en/of doorwaden van de buitenomgeving, ... en neemt deze principes mee naar de ruimere (thuis)omgeving. Samen met verschillende interne en externe stakeholders geeft de HOGENTenaar vorm aan de invulling en uitwerking van het biodiversiteitsbeleid.

Ambitie 5 – HOGENT creëert in haar buitenomgeving ruimte voor experiment

HOGENT ziet een campus, waaronder de buitenomgeving, als een inspirerende omgeving voor het uitvoeren van interdisciplinaire projecten. Zo leent ook de buitenomgeving zich tot experimenteerruimte voor onderzoeks- en onderwijs(innovatie). Deze experimenteerruimtes brengen mensen met verschillende expertise samen en streven naar een synergie tussen mensen en middelen. Het initiatief voor deze projecten komt van de HOGENTenaar zelf. HOGENT staat ook open voor initiatieven van de buurt, voor zover zij passen binnen de kernopdrachten van HOGENT. Elk experiment kadert binnen de principes zoals vooropgesteld in het biodiversiteitsbeleid.

Ambitie 6 – Het biodiversiteitsbeleid is een leidraad in exploitatie-, beleids- en investeringsbeslissingen

Door het biodiversiteitsbeleid als leidraad te gebruiken bij beleids- en investeringsbeslissingen, kiest HOGENT er voor de duurzame ontwikkeling van haar campussen te bevorderen en de biodiversiteit te versterken en herstellen. HOGENT hanteert hiertoe een mitigatiehiërarchie:

1. een aanpak die gericht is op het vermijden van negatieve impact op de biodiversiteit,
2. het minimaliseren van negatieve impact wanneer dat niet kan worden vermeden,
3. het herstellen van aangetaste gebieden
4. het compenseren van negatieve impact door bijvoorbeeld het aanleggen of herstellen van gebieden.

Voor het realiseren van haar ambities zet HOGENT maximaal haar aanwezige expertise in en hanteert HOGENT een data-driven aanpak.

3 Doelstellingen

Inleiding

De doelstellingen werden geformuleerd op twee niveaus: strategische subdoelstellingen en operationele doelstellingen. Deze doelstellingen passen binnen de doelstellingen opgenomen in het Strategisch plan 2023-2028. De doelstellingen zoals hieronder terug te vinden geven inzicht in de klemtonen die HOGENT in haar biodiversiteitsbeleid wil leggen.

Strategische subdoelstellingen

SSD1 – HOGENT behoudt en versterkt het biodivers en multifunctioneel groen.

OD1.1 – HOGENT inventariseert (biodivers en multifunctioneel) groen in functie van fauna en flora

OD1.2 – HOGENT monitort (biodivers en multifunctioneel) groen in functie van fauna en flora

OD1.3 – HOGENT monitort de uitstoot bij beheer en aanleg van groen

OD1.4 – HOGENT maakt beheerplannen op per campus

OD1.5 – HOGENT brengt de gebruiker van de buitenruimte van de campussen in beeld

OD1.6 – HOGENT ontwikkelt *biodivers groen*

OD1.7 – HOGENT maakt haar buitenomgeving *klimaatrobuust*

OD1.8 – HOGENT legt ecologische bruggen en stimuleert hierdoor de connectiviteit met de omgeving (*geassocieerde biodiversiteit*)

SSD2 – HOGENT zorgt voor interne en externe betrokkenheid

OD2.1 – HOGENT communiceert over biodiversiteit (intern en extern)

OD2.2 – HOGENT rapporteert over biodiversiteit

OD2.3 – HOGENT verankert structureel de werkgroep biodiversiteit in haar werking

OD2.4 – HOGENT faciliteert en stimuleert experimenteren in de buitenruimte

OD2.5 – HOGENT betreft collega's bij (kleinere) projecten op de campus (cfr. ecoshelters, cocreatie campus Schoonmeersen)

SSD3 – HOGENT gebruikt het biodiversiteitsbeleid als maatstaf voor de ontwikkeling van de buitenruimtes

OD3.1 – Opmaken en verbeteren waterhuishouding per campus

OD3.2 Ontwikkelen toolbox/checklist voor terrein- en/of infrastructuurontwikkelingprojecten

4 Verklarende woordenlijst

Biodiversity sensitive design is een benadering van ontwerp waarbij rekening wordt gehouden met de biodiversiteit van een gebied of *ecosysteem* bij het ontwerpen van bebouwing, infrastructuur of andere menselijke activiteiten. Biodiversity sensitive design streeft ernaar om de biodiversiteit van een gebied te behouden of te versterken, door bijvoorbeeld rekening te houden met de behoeften van planten en dieren, door het behoud of herstel van natuurlijke habitatgebieden te bevorderen, of door het integreren van biodiverse elementen in het ontwerp, zoals groene daken of groene muren. Biodiversity sensitive design is gericht op het creëren van duurzame en harmonieuze menselijke activiteiten die passen binnen het *ecosysteem* en die het welzijn van alle wezens en ecosystemen bevorderen.

Biodivers groen verwijst naar vegetatie of groene gebieden die een hoge mate van biodiversiteit bevatten, wat betekent dat ze een grote verscheidenheid aan planten, dieren en micro-organismen herbergen. Een groene buitenruimte is niet per definitie biodivers: bijvoorbeeld een gazon met 1 grassoort is groen, maar heel weinig biodivers.

Een **biotoop** verwijst naar een specifieke fysieke locatie of omgeving waar bepaalde planten, dieren en micro-organismen samenleven en interacties aangaan. Het omvat de combinatie van de fysieke kenmerken van het gebied, zoals het klimaat, de bodem, het water en de aanwezige biologische gemeenschappen. Een biotoop biedt de noodzakelijke leefomstandigheden, zoals voedsel, water, onderdak en voortplantingsmogelijkheden, die nodig zijn voor het in stand houden van specifieke soorten en ecosystemen.

Een **ecosysteem** kan worden gedefinieerd als een complexe en dynamische gemeenschap van levende organismen (planten, dieren, micro-organismen) die samenwerken met hun fysieke omgeving. Het omvat zowel de levende (biotische) als de niet-levende (abiotische) componenten van een specifiek gebied, zoals planten, dieren, bodem, water, lucht, klimaat en mineralen. In een ecosysteem vinden voortdurend interacties en uitwisselingen plaats tussen de verschillende organismen en de omgeving waarin ze leven. Deze interacties kunnen voedselketens, concurrentie, symbiose, decompositie en andere ecologische processen omvatten. Ecosystemen variëren in grootte en complexiteit, van kleine waterpoelen tot uitgestrekte bossen of oceanen. Ze zijn essentieel voor het functioneren van de biosfeer en bieden ecologische diensten zoals voedselproductie, waterzuivering, klimaatregulatie en biodiversiteit.

Geassocieerde biodiversiteit: alle soorten die vanzelf in een *ecosysteem* komen.

Klimaatneutraal* en klimaatrobuust*

Klimaatneutraal betekent een netto-nuluitstoot van broeikasgassen op niveau van een organisatie, een land, Europa. Europa heeft, binnen de Europese Green Deal, de doelstelling voorop gesteld om tegen 2050 klimaatneutraal te zijn.

Om dat mogelijk maken moeten we tegen 2030 klimaatrobuust zijn en krachtdadig optreden tegen de gevolgen van de klimaatopwarming, waarbij onze netto-uitstoot met minstens 55% wordt teruggedrongen. Om beide doelstellingen te realiseren moeten de emissies in elke sector worden verminderd.

HOGENT voegt een + toe aan de begrippen klimaatneutraal en klimaatrobuust om aan te geven dat HOGENT niet alleen wil werken aan het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen, maar hierbij ook rekening houdt met de andere planetaire grenzen. HOGENT streeft naar een hogeschool die **klimaatrobuust+** is tegen 2030, waarbij HOGENT maatregelen neemt die de klimaateffecten terugdringen/matigen. Enerzijds wil HOGENT haar netto-uitstoot zo veel mogelijk terugdringen, maar wil ze hierbij ook rekening houden met de andere planetaire grenzen.

Het uiteindelijke doel is een hogeschool die **klimaatneutraal+** is: HOGENT heeft als organisatie een netto-nuluitstoot en draagt op een positieve manier bij aan de planetaire grenzen.

More than human design is een benadering van ontwerp waarbij het menselijk welzijn en de behoeften van andere wezens en ecosystemen centraal staan. Het gaat dus om ontwerp dat gericht is op het behoud van de biodiversiteit, het behoud van ecosystemen en het behoud van de natuurlijke omgeving. More than human design streeft ernaar om de menselijke samenleving op een manier te ontwerpen die rekening houdt met het welzijn van alle wezens en ecosystemen, in plaats van alleen te focussen op menselijke behoeften en belangen. Dit kan betekenen dat er bijvoorbeeld rekening wordt gehouden met de behoeften van dieren, planten en ecosystemen bij het ontwerpen van stedelijke gebieden, gebouwen of infrastructuur. More than human design is dus gericht op het creëren van een duurzame en harmonieuze samenleving voor zowel mensen als andere wezens en ecosystemen.

Natuurinclusief bouwen is de bouw van woningen, bedrijfspanden en andere objecten waarbij we de natuur integreren in de bouw. Hierbij staat een gebouw niet op zichzelf, maar is ook de omgeving van belang.

Binnen de groep van uitheemse soorten kan er onderscheid gemaakt worden tussen soorten afkomstig uit gebieden zeer ver van de doelregio (zoals bv. uit andere continenten, ook wel exoten genoemd), en soorten met een natuurlijk verspreidingsgebied niet ver van de doelregio. Deze laatste worden ook wel **neo-inheemse soorten** genoemd. Concreet voor Vlaanderen gaat dit over soorten waarvan de noordelijke areaalgrens Vlaanderen (nog) niet bereikt heeft, dit zijn in de praktijk soorten uit Centraal- en Zuid-Europa, zoals bv. Noorse esdoorn, tamme kastanje, donzige eik, moseik, steeneik, meelbes, elsbes..., en ook Rozemarijn, Steentijm.

Een **planetaire grens** verwijst naar de grenzen en limieten die de menselijke activiteiten op aarde moeten respecteren om een duurzaam en stabiel functioneren van de planeet te

waarborgen. Het concept van planetaire grenzen benadrukt de cruciale ecologische systemen en processen die de basis vormen voor het leven op aarde. Deze grenzen omvatten onder andere klimaatverandering, biodiversiteit, landgebruik, zoetwatergebruik, oceanen, chemische vervuiling en de stikstof- en fosforkringlopen. Door binnen deze grenzen te blijven, kunnen we de veerkracht van de planeet behouden en de toekomstige generaties een leefbare wereld bieden.

Stedelijke biodiversiteit verwijst naar de biodiversiteit van stedelijke gebieden, zoals steden, dorpen of stedelijke regio's. Dit omvat alle soorten planten, dieren, micro-organismen en ecosystemen die voorkomen in stedelijke gebieden. Urban biodiversity kan bestaan uit allerlei soorten leven, van grote dieren zoals vogels en eekhoorns tot kleinere dieren zoals insecten, spinnen en kikkers, en van groene ruimtes zoals parken en tuinen tot groene daken en groene muren. Urban biodiversity is belangrijk omdat het een belangrijke bijdrage levert aan het welzijn van mensen, het behoud van ecosystemen en het behoud van de biodiversiteit. Het kan ook helpen bij het aanpakken van uitdagingen die gepaard gaan met stedelijke leefomgevingen, zoals luchtvervuiling, wateroverlast en hittestress.